

Dvousté výročí narození Emanuela Lokaye staršího

Bicentennial of the birth of Emanuel Lokay Sr.

PAVEL BEZDĚČKA

Muzeum Vysočiny Jihlava, Masarykovo nám. 55, CZ-586 01 Jihlava; e-mail: bezdecka@muzeum.ji.cz (corresponding author)

Publikováno on-line 31. 12. 2022

Na stránkách tohoto časopisu již řadu let vzpomínám, u příležitosti výročí narození či úmrtí, velké postavy naší i zahraniční zoologie, zejména pak specialistů na mravence (Formicidae) a sekáče (Opiliones), tedy na skupiny bezobratlých, kterým se věnuji dlouhodobě a přednostně. V tomto příspěvku věnuji pozornost jednomu z nejvýznamnějších českých entomologů 19. století, od jehož narození letos uplyne dvě stě let.

Emanuel Lokay senior se narodil 25. prosince 1822 v Cerhovicích u Hořovic a zemřel 28. dubna 1880 v Praze (pohřben je na Olšanských hřbitovech).

Po vystudování gymnázia (kde se začal zajímat o přírodu, zejména o ptáky a hmyz) se krátce věnoval studiu na lékařské fakultě, ale nedobré finanční rodinné poměry mu nedovolily ve studiu pokračovat, tak nastoupil k finanční strážní, nejprve do Prahy, později do Rumburka.

V roce 1853 však toto zaměstnání opustil, vrátil se do Prahy a nastoupil jako kustod do Fyziologického ústavu Karlovy university. Rok na to (1854) nastoupil jako konzervátor a preparátor do zoologického kabinetu Muzea Království českého, kde při péči o sbírky spolupracoval s Dr. Antonínem Fričem. Krom toho si přivydělával lovem, preparací a prodejem ptáků a dalších obratlovců. Hlavním jeho zájmem však byla entomologie, především brouci, které sbíral a studoval jak na území Prahy, tak i v nejbližším okolí.

Ač se tomuto rozsáhlému hmyzímu řádu věnoval v celé šíři, nejvíce mu učarovali brouci myrmekofilní, tedy brouci žijící v mraveništích, či jinak ve své životní strategii s mravenci spojení. V dobách Lokayových bylo o myrmekofilech jen velmi málo prací a studií, proto se soužití brouků a mravenců sám intenzivně věnoval. K tomu však potřeboval znát i mravence a tak se pustil velmi vážně i do jejich studia. A zde jsme u hlavního důvodu, proč píšu tuto vzpomínku na E. Lokaye staršího. On totiž mravence nejen studoval, ale o nich i publikoval. V časopisu *Živa* publikoval dva články o mravencích, a sice „Život mravenců“ (1860a) a „Popsání hlavních druhů mravenců v Čechách žijících s ohledem na hosti u nás dosud v mraveništích nalezené“ (1860b). Nejen že

se v tomto druhém příspěvku v podstatě jednalo o historicky první seznam českých mravenců, ale byly to také historicky první myrmekologické příspěvky napsané česky!

Zásadní význam Lokayův byl však především v koleopterologii. Stal se členem Komitétu pro přírodovědný výzkum Čech (založeném v roce 1862) a v letech 1864–1866 absolvoval četné cesty po celých Čechách a krom terénních výzkumů prohlédl a zrevidoval všechny dostupné veřejné i soukromé koleopterologické sbírky. Následně vydal své stěžení dílo, a sice *Seznam brouků českých* (1869a), ve kterém uvedl 2867 druhů brouků v Čechách do té doby nalezených. Bylo to na svoji dobu rozsáhlé, jedinečné a moderní dílo, neb u jednotlivých druhů byly uvedeny i lokality, jména sběratelů a u mnoha druhů i ekologické poznámky. I toto dílo bylo napsáno česky a teprve později, ovšem ve stejném roce, vyšlo i německy pod názvem „Verzeichniss der Käfer Böhmens“

(1869b). Publikační činnost Lokayova je samozřejmě daleko bohatší, ale žádná práce již svým významem nepřekonala výše uvedené dílo. Rozsáhlá koleopterologická sbírka Emanuela Lokaye staršího byla po jeho smrti včleněna do sbírky jeho syna, Emanuela Lokaye mladšího a ta je dnes uložena v Národním muzeu v Praze (Koleška 1973).

Význam Emanuela Lokaye staršího spočívá zejména v tom, že byl jedním ze zakladatelů české vědecké entomologie.

LITERATURA

- KOLEŠKA Z. (1973): 150. výročí narození Českého entomologa Emanuela Lokaje. – *Živa*, 21: 61.
- LOKAY E. (1860a): Život mravenců. – *Živa*, 8, 1: 1–6.
- LOKAY E. (1860b): Popsání hlavních druhů mravenců v Čechách žijících s ohledem na hosti u nás dosud v mraveništích nalezené. – *Živa*, 8, 1: 238–253.
- LOKAY E. (1869a): Seznam brouků českých. – *Archív pro přírodovědecký výzkum Čech*, I, část IV, pp. 77.
- LOKAY E. (1869b): Verzeichniss der Käfer Böhmens. – *Archiv für naturwissenschaftliche Landesdurchforschung von Böhmen* I, sect. 4: 7–77.